

שבטיה הסוררים של דרום-פרס

נוכח האשמות-הגומלין בדבר מתן זיון למורדים בפרס (בצפון-המערב — או בדרום) ע"י מעצמות מתחרות, יש עניין בהגבתו של סופר "הטיימס" הלונדוני, — שביקר לא מזמן בפרס, — ובתיאורו את מצב הדברים מן הבחינה הבריטית — המ ע ר כ ת.

שמועות חסרות-שחר נפוצו בזמן האחרון בחלקים מסויימים של העתונות הפרסית, שהממשלה הבריטית עסקה ועוסקת בטיפוח רוח המרי והתסיסה בקרב אנשי-השבטים ואפילו מספקת להם כלי-נשק, והלא מזה מאה שנים ויותר הציבה הממשלה מטרה לעצמה למנוע את סחר-הנשק במזרח-התיכון, פרט לממשלות תקינות ויציבות — ולו רק משום שדרכם של כלי-זין "לשוטט" מיד ליד לפי הצרכים הכלכליים והמדיניים המקומיים השונים, ועד מהרה צצים הם ומופיעים במקומות בלתי-צפויים ובלתי-נוחים כלל: (1).

ריזה-שאח המנוח (שהודח מכסא-המלוכה בשלהי 1941) עשה כמיטב יכולתו להשכין סדרים בקרב השבטים; אך תקו המחמיר שנקט — באסרו עליהם את גדי-דויתיהם הרגילות בתורם אחר מרעה לצאנם ובקרבם, ובגורו עליהם להתיישב תישי-בות-של-קבע במקום ששם מצאתם יד-השלטון — הביא לידי התרוששות לא רק את השבטים עצמם, אלא גם את הארץ כולה. כתוצאה מכך, הרי המשטר הרפוי אשר הוקם ע"י ריזה-שאח, בהיותו משולל יסודות כלכליים, נסתלק עם הסתלקותו של הלז מן המלוכה. ועוד גורם החמיר את המצב חומרה יתירה, הלא היא התפר-קוּת-ארגונו של הצבא הפרסי, שבאה בעקבות התמורה הנ"ל (ושל הטלטלה הגדולה שטולטל צבא זה ע"י הבריטים בדרום והרוסים בצפון בשעת כניסת חילות-הברית לאירן), והעובדה כי הוא הפסיד אלפים מן הרובים החדישים שלו, שעברו לידיהם של השבטים פורעי-החוק ביותר. ובשעה שסמכותה של הממשלה המרכזית נתערערה במידה רבה, בה בשעה גדל כוחם הלוחם של השבטים, אחדים מראשי-השבטים, אשר לפני כן היו נתונים להשגחה בטהראן, שוחררו; ועד מהרה אירעו מהומות קשות בפרס (הכונה גם פרסיסתאן, בדרום מערבה של פרס), וכן באיזורי דאשטי-זסנגיסתאן, ומעל לכל — בכורדיסתאן הדרומית (2). אייסדרים אלה — הסבו ענין ודאגה במישורין לממשלה הבריטית, הואיל והיתה בכך סכנה למשלוח העזרה בשביל רוסיה דרך פרס. בשעה שהפעלתה של מסה"ב, מן המפרץ-הפרסי לטהראן, נמסרה עד-מהרה לידיים אמריקאיות, נשארו החילות הבריטיים האחראים לבטחונן של כל מסה"ב, וגם לבטחון הדרכים, שלאורכן נעו שיירות-המכוניות לעבר רוסיה. את התחבורה בכבישים שבמערב צריך היה להבטיח פני אומי הכורדים; בסיסים בריטיים ואמריקאיים חשובים היו מוקפים שבטים ערביים שבחזוּי-סתאן; בשעה

(1) דוגמה מעניינת למקרים מעין הנ"ל משמש המצב בתקופה המאוחרת יותר של מאורעות 1936-39, בגבור השמועות שממשלת תורכיה מתעלמת בכוחה מהברחת נשק ממזרח ארצה לארץ-ישראל, מתוך הנחה שבדרך זו — בשל מחיריהן ה"מופקעים" שבארץ, יתפרקי ממילא שבטי הכורדים הסוררים שבתורכיה מחלק ניכר מרוביהם... נמצא, שהישוב היהודי לוקה בשל דברים שבין תורכים לכורדים. — המ ע ר כ ת.

(2) כורדיסתאן הדרומית — בהרי מערב-פרס, מול הקטע המרכזי של הגבול העיראקי.

שבת שקאי — יושב מסביב לשירו ובושיר, במערב פרסיסתאן, והוא גדול שבטי הנודדים מהמוצא התורכי אשר בפרס (מונה כ־300.000 נפש).
 שבטי הבכטיארים החזקים — מרכזם בהרי כוויסתאן ולעבר איספאהן.
 שבטי הלורים והכורדים — מרוכזים בהרי המתוזות הנקראים ע"ש שבטיהב.

שבטי פרסיסתאן נגעה בקצה האחד, בדרך בושיר ובקצה השני — בשדות הנפט, החיוניים להנהלת המלחמה.

הבעיה החשובה ביותר היתה שטחה של פרסיסתאן. בתחילת 1942 היו אי-הסדרים שם המורים כל כך, שבטליון בריטי נשלח אל ג'ס-סאראן, מקום שבו נמצא אחד החשובים שבמעיינות-הנפט. אך עוד יותר מדאיגות היו השמועות על הקשר בין כמה מראשי הבכטיארים, — שלזמן-מה כרתו כמין בריו; ביניהם — ולבין שנים או שלושה גרמנים, שהיו משוטטים על פני הארץ בתחפושת. הממשלה הפרסית לא יכלה להטיל את מרותה; ונסיון, שנעשה לפרוק את הנשק מעל שבטי הקסאני, נסתיים בפירוק-נשקה של הפלגה הפרסית אשר הוטל עליה; התפקיד הנ"ל.